

BAŞYAZI YERİNE...

Yeni bir yıla girdiğimiz şu günlerde geriye dönüp baktığımızda, adım adım kararan ülkemizde ve bu coğrafyada, tarihin en büyük felaketlerinden birini yaşadık. Yani başımızda süregelen savaşta onlarca insan hayatını kaybederken, biz hep BARIŞ dedik, barışı istedik. 10 Ekim'de Barış için bir araya gelen binleri hedef alan karanlık, haince bir bombalı saldırıda Ankara Gari'nda kaybettik 102 canımızı. Barış yazan pankartlarda ölümlerimizi taşıdık, ne kadar bedel ödedik bu memlekette barış için... hala da devam ediyoruz ödemeye, çünkü vazgeçmiyor inadına barış diyoruz her alanda.

Yeni bir yıl yeni umutlar beslemeli elbette, hala barışa olan inancımızı koruyoruz bu sebeple. Çünkü biliyoruz ki biz unutmadıkça yaşayacak tüm kaybettiklerimiz, biz vazgeçmedikçe gelecek BARIŞ. Bu sebeple bize barışı öğreten mücadeleyi aşılayan hocalarımızdan Güney Gönenç'in Eylül 1986'da Bilim ve Sanat Dergisi'nin 69. Sayısında yayınlanan aşağıdaki yazısını sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Nobel Ödüllü 60 Bilim Adamının Barış Çağrısı Güney Gönenç

“Günümüzde cesaret artık savaşta değil, barışı gerçekleştirmek için gereklidir. Sizleri barış yarışını başlatmaya çağırıyoruz.”

Gazetelerde Mihail Gorbaçovla Ronald Reagan'ın bu yıl içinde ikinci bir doruk toplantısında bir araya gelebileceklerine ilişkin haberler yer almaya başladı. Geçtiğimiz yılın sonlarında Cenevre'de yapılan ilk doruk toplantısı dünya kamuoyunda büyük bir iyimserlik ve umutla izlenmişti. Böyle bir doruk toplantısının yapılabilmesi bile dünya barışı açısından olumlu bir adım olarak karşılandı. Bu dorukta dünya kamuoyunun beklentilerinin gerçekleştiğini söyleyemeyiz. **Barışın temel güvencesi dünya halklarının savaşı bir dünya düzenine kavuşma doğrultusundaki önüne geçilmez istek ve iradesidir. Bu bakımdan barış yalnızca devletlerin ya da liderlerin işi değil; asıl, herkesin tek tek hepimizin işidir. Bu nedenle de hepimiz insanlığın geleceğine karşı ağır bir sorumluluk taşıyoruz.**

İşte bu sorumluluk bilinciyle davranan bilim adamları, ilk doruk toplantısından bir süre önce Hollanda'nın Maastricht kentinde bir araya gelerek Reagan ve Gorbaçov'a sunulmak üzere bir çağrı hazırlamışlardı. Bu çağrıyı on beş gün içinde 18 ülkeden Nobel ödüllü 60 bilim adamı imzaladı. Yeni bir doruk toplantısının gündeme geldiği şu günlerde yeniden önem kazanan bu çağrının metni şöyle:

“İnsanlık tarihinin gidişini değiştirmede benzeri olmayan bir fırsata sahipsiniz. Sizlerden kapsamlı bir silahsızlanma için somut bir plan üzerinde anlaşmaya

varmadıkça Cenevre'den ayrılmamanızı talep ediyoruz. Bu plan hemen gerçekleştirilmek üzere şu adımları da içermelidir:

1. Nükleer silahları ilk kullanan taraf olmama taahhüdü,
2. Nükleer patlamalara ilişkin karşılıklı bir moratoryum ve ardından nükleer denemelerin geniş kapsamlı biçimde yasaklanması anlaşması,
3. Dış uzayın giderek genişleyen biçimde demilitarizasyonu,
4. Nükleer silah stoklarının bir an önce ortadan kaldırılmasına bir başlangıç olarak bunlarda anlamlı ölçüde indirim sağlanması,
5. Nükleer savaşın bir kaza sonucu başlaması tehlikesinin boyutlarını saptamak üzere ortak bir çerçeve oluşturulması.

Başkan Eisenhower'ın dediği gibi, silahlanma yarışı her gün aç insanların yiyeceğini çalmaktadır.

Günümüzde güvenlik ancak silahsızlanmayla ve insanın onurlu varlığının gereksinimlerini karşılamakla sağlanabilir. Gelecek, bizlerden bilimsel ve teknolojik bilginin karşılıklı iş birliği içinde yeniden yönlendirilmesini istiyor. Dünya barışı, ideolojilerin daha az vurgulanmasını; hoşgörüye ve uluslararası iş

birliği gerektiren problemlerin çözümüne ise daha çok ağırlık verilmesini gerektirmektedir.

Günümüzde cesaret artık savaşta değil, barışı gerçekleştirmek için gereklidir. Sizleri barış yarışını başlatmaya çağırıyoruz.”

60 bilim adamı adına çağırısı iki lidere ve kamuoyuna ABD’li biyokimyacı George Wald sundu. Wald, gözün ağtabakasında bulunan ve görmeyi sağlayan çomak hücrelerin “rodopsin” adı verilen bir pigment içerdiğini, bu pigmentin de opsin denen bir protein ile A vitaminine çok benzeyen bir bileşikten oluştuğunu belirleyerek A vitamininin görme mekanizmasındaki rolünü ve önemini saptayan çalışmalarından dolayı 1967 Nobel Fizyoloji ve Tıp ödülünü almıştı. 1934’ten bu yana Harvard üniversitesinde çalışan ve 1948’de aynı üniversitede biyoloji profesörü olan Wald, çağırısı ilişkin basın toplantısında, çağırının kaleme alınmasında ABD’nin ve SSCB’nin konumları ve görüşleri karşısında tümüyle tarafsız bir tutum içinde kalmaya çalıştıklarını belirterek insanlığın bugün karşı karşıya bulunduğu ve geçmişte bir eşi daha görülmemiş olan tehlikenin ortadan kaldırılması mantığından hareket ettiklerini söyledi. Bunun da dünyanın her yanında barış savaşını verenlerin ortak ülküsü ve amacı olduğuna işaret etti.

SSCB’nin nükleer silah kullanacak ilk taraf olmayacağını ve nükleer denemeleri durdurduğunu tek yanlı olarak ilan etmiş ve ABD’ye Yıldız Savaşları projesinden vazgeçmesini önermiş olduğuna işaret eden Wald, böylece çağrıdaki beş maddeden ilk üçünün SSCB tarafından zaten öngörülmüş olduğunu belirtti. Bu üç maddenin ABD’deki barış hareketinin yanı sıra birçok ABD’li eski devlet adamı, özellikle kimi eski savunma bakanları tarafından savunulduğunu da sözlerine ekledi.

Prof. Wald, “yanlışlıkla” ya da “kazara” bir nükleer savaşın başlaması olasılığının giderek büyük boyutlara ulaştığını da belirttiği konuşmasında, 1980 yılında iki ABD’li senatörün, Gary Hart ve Barry Goldwater’ın

ABD’li Biyokimya Profesörü George Wald Nobel Ödüllü 60 Bilim adamı tarafından imzalanan Barış Çağırısı’nı Mihail Gorbaçov’a sunarken

Senato Komisyonuna sunulmak üzere hazırladıkları “Nükleer Erken Uyan Sistemlerinde Yanlış Alarmlar” başlıklı rapordan alıntılar yaptı. Nükleer alarm sistemlerinde dört alarm düzeyi olduğu belirtilen raporda, en alt düzeyde günde ortalama 12 yanlış alarmın ortaya çıktığı anlatılıyor. Bir üst, yani ikinci düzeydeki yanlış alarmların sayısı, raporun hazırlandığı dönemde haftada ortalama 7 rakamına ulaşmıştı, üçüncü alarm düzeyi çok önemli (dördüncü alarm düzeyi ise topyekün nükleer savaşın doğrudan

başlatılması anlamına geliyor). Üçüncü düzeydeki bir alarmda genelkurmay başkanı ile kuvvet komutanları toplantı durumuna geçiyorlar ve tüm nükleer silah gönderme araçları harekete hazır hale getiriliyor. Raporda belirtildiğine göre 1979-80 döneminde tam dört kez üçüncü düzeyde yanlış alarm durumu ortaya

çıkılmış. Prof. Wald, o yıllarda füzelerin karşı tarafa ulaşmasının

30 dakika kadar aldığını ve bir alarmın gerçek mi yoksa bilgisayar hatasından doğan bir yanlış alarm mı olduğunun bu süre içinde saptanabilmesinin olanaklı olduğunu belirtti. Karşı tarafa ulaşma süresinin 6-8 dakikaya indiği günümüz koşullarında ise toplantı düzenleyip alarm değerlendirilmesi yapılmasının hemen hemen olanaksız olduğunu, bunun da nükleer savaş kararlarının artık tümüyle bilgisayarlara bırakıldığı anlamına geldiğine işaret eden Wald, “Böylece tüm insanlık, durumun kontrolünün elden çıktığı kritik bir döneme girmiştir” dedi.

Prof. George Wald Amerikan Bilim Adamları Federasyonu’nun üyesi. Bu federasyonun yayımladığı (eski adı Amerikan Atom Bilginleri Bülteni olan) Amerikan Bilim Adamları Bülteni adlı dergi silahlanma yarışına son vermek için yoğun bir çaba harcamaktadır. Bu çabaların bir uzantısı olarak ABD’nin Cornell ve Illinois Üniversitelerindeki fizikçiler bir bildiri hazırlamışlardır. Bu bildiri ABD’deki tüm üniversitelerde imzaya açılmış ve çoğunluğu fizik ve mühendislik bölümlerinden binlerce öğretim üyesi tarafından imzalanmıştır. Binlerce öğretim üyesi bu bildiriyle Yıldız Savaşları konusunda hiçbir araştırmaya katılmama kararlılıklarını ortaya koyarak “insanlık tarihinin gidişini değiştirmede benzeri olmayan fırsata” sahip çıktıklarını göstermişlerdir.